

Winterem studovaných témat ve třicátých a posledně v šedesátých letech, na kontinuitu, do níž se téměř nepromítly jeho ideologické přemety.

Historiografické reflexe a zasazení Winterových textů do dobových interpretačních přístupů a konceptů absentují nejen v kapitole věnované pracím o raném humanismu, ale i v obsáhlých pasážích, které autorka věnuje Winterovu bádání o Bolzanovi a o josefinismu. Winterovy texty o duchovních dějinách přitom rozhodně nevisí v badatelském vzduchoprázdnu (to platí i pro jeho práce o Rusku a papežství, jež jsou ale v dobovém diskurzu ukotveny zcela jiným způsobem, neboť se primárně jedná o texty aktivistické a propagandistické). Jak práce o josefinismu, tak kniha o raném humanismu byly v dobách svého sepsání hojně a kriticky diskutovány, a to jak českými (František Šmahel, Anežka Vidmanová), tak německými badateli (Ferdinand Seibt, Guido Kisch, Bernhard Töpfer). Až na výjimky byl v těchto diskusích koncept českého raného humanismu a jeho vyzarování do nizozemské devotio moderna odmítnut jako nepodložený.

I přes rozsáhlý archivní výzkum kniha Ines Luft z hlediska mediévistického bádání a zvláště středověkých duchovních dějin nepřinesla nic nového. V práci proložené jinak bohatou obrazovou dokumentací a doplněnou Winterovou bibliografií bohužel absentuje jmenný rejstřík.

MARTIN NODL

EDICE A POMOCNÉ VĚDY HISTORICKÉ

Jiří BENEŠ – Dalibor DOBIÁŠ – Michal DRAGON – Ota HALAMA – Markéta KLOSOVÁ – Iva LELKOVÁ – Matěj MĚŘIČKA, *Rukopisné zlomky Knihovny Národního muzea. Signatury 1 B a 1 C*, Národní muzeum – Scriptorium, Praha 2015

279 s., ISBN 978-80-7036-448-2 (NM), 978-80-88013-15-0 (Scriptorium)

Výzkum rukopisných zlomků v České republice, zaměřený v posledních letech především na velké knihovní instituce, postupuje zdárně kupředu. Prim hraje Knihovna Národního muzea, která tak

splácí dluh sama sobě i odborné veřejnosti. Druhý svazek s materiálem z KNM se týká dalších signatur „zlomkového“ oddělení knihovny (*1 B a 1 C*). Tyto signatury však obsahují nejen klasické rukopisné zlomky, ale i materiál jiného charakteru, který sem byl zařazen. Ani původní obsahové členění jednotlivých signatur nebylo v průběhu času dodržováno, takže se v nich dnes mísí často velmi různorodá materie. Vedle rukopisných zlomků se tak setkáváme rovněž s korespondencí a fotografiemi archiválií.

Svazek přináší popis celkem 503 jednotlivin v pěti signaturních pododděleních. Klasické rukopisné zlomky obsahuje především signatura *1 B a*, která je nejméně rozsáhlá (obsahuje 29 položek). Většinu představují fragmenty hudebních rukopisů – graduálů, kancionálů a antifonářů pocházejících z 16. století a částečně i ze století následujících. Zpravidla jde pochopitelně o notované rukopisné zlomky. V některých případech byl dokonce odhalen rukopis, z něhož pocházejí (č. 379, zlomky z dvojdielného graduálu literátského bratrstva při kostele sv. Valentina na Starém Městě pražském; původní rukopis je dnes uložen v Národní knihovně ČR, sign. XVIII 1 6 a XVIII A 7). Zpravidla se tu nacházejí provenienčně české zlomky, výjimkou je fragment snad antifonáře italského původu vzniknuvší ve 14. století (č. 380).

Následující signaturní oddělení (*1 B b*, *1 B c*, *1 C a*) obsahují především materiály spojené s dějinami Jednoty bratrské (hlavně z její exilové fáze v 17. století) a Janem Amosem Komenským. Zde vesměs nejde o klasické rukopisné zlomky, ale z větší části o korespondenci spojenou s posledním biskupem Jednoty bratrské. Tyto cenné písemnosti, ilustrující Komenského široké kontakty s učenci takřka celé Evropy, byly získány díky J. E. Purkyněmu v třicátých letech 19. století přímo z polského Ležna. Dále se v tomto souboru nachází rozsáhlá korespondence jiného významného bratrského kněze – Mikuláše Drábíka (1588–1671). Celkem tu tak figuruje rozsáhlá dokumentace k exilovým dějinám Jednoty bratrské jak v Polsku, Prusku, tak i v Uhrách. Řada těchto písemností je zde vydávána poprvé.

Vedle korespondence v souboru nalezneme i některé bratrské rukopisné zlomky (byly sejmuty většinou z knižních vazeb KNM). Specifickou je signatura *1 C a*, byť ne z hlediska obsahového (nachází se v ní také písemnosti se vztahem k Jednotě bratrské); zahrnuje převážně fotografie písemností spojených s dějinami Uherského Brodu. Jejich originály byly od přelomu 19. a 20. století uloženy v KNM a do místa svého původu se vrátily roku 1947.

Konečně pod signaturami *1Cb* a *1Cc* se nacházejí zejména písemnosti spojené s Rukopisem zelenohorským a královédvorským. Jde jak o dokumenty psané, tak tištěné, které osvětlují nejdůležitější fázi bojů o Rukopisy v druhé polovině osmdesátých let 19. století, kdy byla definitivně vyvrácena důvěra v jejich pravost. Signatura obsahuje také materiály přibližující jejich recepci v zahraničí. Najdeme zde ale rovněž zlomky některých středověkých rukopisů (č. 816a–e, 832a–e; vesměs 13.–14. století), které měly být nalezeny tam, kde RZ. Jde především o fragmenty liturgických knih, ale nachází se tu i zlomky astronomického rukopisu z 12. století.

Disparátní obsah svazku si vynutil i uvážlivý výběr zpracovatelů. Kromě Michala Dragouna, který dílo zaštitil, se na něm podíleli specialisté na témata dominující v zpracovaných signaturních odděleních (comeniana, problematika Rukopisů). Byla to rozhodně volba šťastná, o čemž se může čtenář snadno přesvědčit. Mediivistům svazek mnoho rukopisných zlomků nepřináší, do středověku je jich datováno pouze 14. Tím více ale nabízí historikům zabývajícím se vývojem Jednoty bratrské a Rukopisy královédvorským a zelenohorským.

TOMÁŠ VELIČKA

Legenda o sv. Vintířovi / Vita s. Guntheri, ed. Petr KUBÍN, Togga, Praha 2014 (= *Fontes Bohemiae Hagiographici 1*)

278 s., ISBN 978-80-7476-064-8

Životopis sv. Vintíře z pera anonymního autora – snad břevnovské provenience – je solitérním zpracováním. Vychází nicméně silně z původního příběhu Vintíře, který je součástí Wolfherovy legendy o biskupovi Gothardovi z Hildesheimu. Přinejmenším dvojí autorství výsledného textu se odráží jednak na jeho syžetu, kde se potkávají jakoby dva Vintířové (jeden nedokonalejší, vzpurný a světskému životu uvyklý žák Gotharda na straně jedné, na straně druhé pak věkovitý světec, který si získal obdiv všech současníků), jednak na kvalitě jazyka a literárního zpracování – složitější příběh Gothardova žáka doplňují jednodušší a přímočařejší kapitoly o poustevníkově, který koná stereotypní zázraky a setkává se s osobnostmi střední Evropy.

Zdánlivě jednoduchý úkol editora Petra Kubína, disponujícího pouze jediným rukopisem (jde o součást kodexu XIII D 20 uloženého v Národní knihovně ČR), ztížila oprávněná snaha o skutečně

důsledný přístup zahrnující do různocnění i všechny raně novověké edice. Zejména v otázce výčtu posmrtných zázraků svěťce disponovali dávní vydavatelé dnes ztracenými texty, které zřejmě využívaly původní redakční legendy, i když s ní zacházely velmi volně. Žádný z dosavadních kritických editorů (včetně vydání v řadách MGH a FRB) tyto odlišné zdroje nezohlednil v celé jejich šíři, takže původní podoba legendy zůstala velmi zastřena. I po Kubínově pečlivé práci ale zůstává mnoho filiačních problémů nedořešeno.

Hlavní část edice doplňuje zrcadlový český překlad, který je rovněž dílem autora a podstatně modernizuje (a o některé ve FRB needitované části doplňuje) stávající převod Josefa Truhláře. Předmluva a obsah jsou přeloženy do němčiny, editorská poznámka pak do latiny. Předmluva postihuje všechny zásadnější aspekty legendy samé, nesupluje ovšem Vintířův odborný životopis, který autor připravil jako samostatnou monografii; meritem je snaha časově zařadit vznik legendy. Autor se nakonec přiklání k názorům spojujícím text s ranou fází pokusů o Vintířovu kanonizaci ve 13. století, ještě před falzátorskou epochou v Břevnově, kam starší česká literatura vznik textu někdy kladla. Vznik dochovaného rukopisu oproti dřívější literatuře Kubín naopak posouvá do doby o něco mladší, na konec 14. století. Edici doplňují separátně umístěné poznámky týkající se textových shod, český text je doplněn stručnými poznámkami k historickým aspektům příběhu. Zde ale autor opět ponechal podrobnosti do samostatné biografie Vintíře.

Text vydané legendy sice nepředstavuje autentický pramen k dějinám epochy, v níž poustevník Vintíř žil, je nicméně cenným pramenem pro bádání o dějinách české odnože benediktinského řádu, dějinách Břevnova a obecně problematice českých středověkých světců.

JAKUB IZDNÝ

Dopisy dvou milenců. Milostná korespondence 12. století, překlad, úvodní studie a komentáře Jana DAŇHELOVÁ, Argo, Praha 2017 (= *Memoria medii aevi / Paměť středověku 24*)

166 s., ISBN 978-80-257-2212-1

Milostná korespondence a *ars dictaminis* představují jedny z mála typů středověkých textů, které dnešního čtenáře dokáží nejen oslovit, ale